

بررسی رضایت دانشجویان در تدریس به روش تلفیقی

ملیحه پورکیانی^{*}، محمدرضا فروتنی

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / ۱۳۹۶؛ ۱۷(۳۸): ۳۷۵ تا ۳۷۸

مقدمه

انتخاب روش تدریس مناسب از وظایف مهم مدرسان است و تأثیر بسزایی در دستیابی به اهداف آموزشی دارد. از سوی دیگر، یکی از نکات مهم و کارگشا در انتخاب روش تدریس مناسب توجه مدرس به رضایت‌مندی فراگیران است (۱). به نظر می‌رسد که نتایج اکثر تحقیقات به جای یک روش تدریس، طرف دار الگوهایی هستند که از تلفیق چند روش به دست می‌آیند (۲). در تلفیق روش‌ها نواقص موجود در هر روش تدریس توسط روشی دیگر رفع و یا به حداقل می‌رسد و کیفیت آموزش ارتقا می‌یابد. در این پژوهش با تلفیق سه روش سخنرانی، بحث گروهی و ایفای نقش، واحد درسی "فرایند یادگیری و اصول آموزش به مددجو" تدریس گردید و میزان رضایت دانشجویان در این روش تدریس تلفیقی بررسی شد.

روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه توصیفی مقطعی بود. جامعه پژوهش، کلیه دانشجویان ترم پنج کارشناسی پرستاری ورودی ۹۰ دانشکده علوم پزشکی لارستان، در نیم سال اول سال تحصیلی ۹۲-۹۳ بودند. نمونه‌های پژوهش به روش سرشماری و از یک کلاس ۴۰ نفری بود. معیار ورود به پژوهش تمایل به شرکت در مطالعه، انتخاب درس فرایند یادگیری و اصول آموزش به مددجو برای اولین بار و عدم غیبت در جلسات کلاس بود.

درس فرایند یادگیری و اصول آموزش به مددجو برای ۱۳ جلسه برنامه‌ریزی شد. در ۵ جلسه اول، با استفاده از روش سخنرانی اصول پایه آموزش و مفاهیم اصلی آموزشی، تدریس گردید. سپس دانشجویان به شش گروه تقسیم شدند، ۸ جلسه دیگر کلاس در قالب دو گام آموزشی برگزار گردید. گام اول (بحث گروهی): این گام شامل سه جلسه کلاسی با اهداف تعیین نیازهای آموزشی بیمار، هدف‌نویسی و تهیه محتوای آموزشی بر حسب نیازها و اهداف آموزشی بود. گام دوم (ایفای نقش): این گام شامل پنج جلسه کلاس بود. دو نفر از اعضای هر گروه به عنوان بیمار و پرستار فرضی تعیین شدند و در دو جلسه کلاسی بر حسب محتوای آماده شده در گام اول، به تمرین عملی آموزش بیمار به صورت درون گروهی و سپس در حضور مدرسین پرداختند. پس از تأیید مدرسین، افراد آماده ایفای نقش در کلاس گردیدند. در جلسه سه تا پنجم کلاس، نماینده‌های هر گروه (بیمار و پرستار فرضی) در حضور تمامی دانشجویان به ایفای نقش پرداختند. بحث و ارزشیابی توسط تماشاگران انجام شد و کلیه نکات اعمال گردید و در صورت لزوم ایفای نقش، بحث و ارزشیابی

* نویسنده مسؤول: ملیحه پورکیانی (مربی)، گروه پرستاری، دانشکده علوم پزشکی لارستان، فارس، ایران. maliheh.kianii@gmail.com

محمدرضا فروتنی (مربی)، گروه پرستاری، دانشکده علوم پزشکی لارستان، فارس، ایران. larres@sums.ac.ir

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۶/۹، تاریخ پذیرش: ۹۶/۳/۲۲

مجدد انجام گردید.

ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه دوقسمتی بود، قسمت اول مشخصات دموگرافیک شامل سن، جنس، معدل و داشتن کار دانشجویی و قسمت دوم پرسشنامه سنجش رضایت مشتمل بر ۲۱ سؤال در ۵ حیطه (ایجاد علاقه‌مندی و تشویق به مشارکت در یادگیری، ارتقا مهارت و سطح دانش، خلاقیت، نوآوری و تفکر، تعامل درون گروهی و بین گروهی و علاقه‌مندی به روش تدریس) بود. پرسشنامه براساس مقیاس پنج گزینه‌ای لیکرت از کاملاً موافق (نمره ۵) تا کاملاً مخالف (نمره ۰) تنظیم شده بود. بدین ترتیب بیش‌ترین و کم‌ترین نمره حاصل از پرسشنامه بین صفر تا ۱۰۵ تعیین گردید. سؤالات پرسشنامه با استفاده از منابع معتبر علمی و مشاوره با اساتید متخصص در زمینه آموزش پزشکی تهیه گردید. برای بررسی روایی پرسشنامه، از روایی محتوایی و صوری استفاده شد، پرسشنامه پس از تنظیم نهایی در اختیار ۱۲ نفر از اعضای هیات علمی قرار گرفت و اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین پایایی، از روش آزمون، بازآزمون با فاصله ۱۵ روز استفاده گردید، نتایج آزمون اسپیرمن ۰/۸۹ به دست آمد. پرسشنامه در دو نوبت، انتهای جلسات سخنرانی و در پایان گام دوم (آخرین جلسه ایفای نقش) توسط دانشجویان تکمیل شد. داده‌ها بوسیله نرم‌افزار SPSS-14 تجزیه و تحلیل گردید و از توزیع فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار برای بررسی ویژگی‌های دموگرافیک و تعیین نمرات رضایت دانشجویان استفاده شد.

نتایج

تمامی ۴۰ پرسشنامه توزیع شده، عودت داده و بررسی گردید. از میان دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش، ۲۸ نفر (۷۰ درصد) دختر بودند. میانگین سنی دانشجویان $21/13 \pm 3/2$ بود. میانگین و انحراف معیار معدل شرکت‌کنندگان $15/68 \pm 1/23$ بود. هیچ یک از دانشجویان مشغول به کار نبودند. بین خصوصیات دموگرافیک و میزان رضایت‌مندی دانشجویان ارتباط آماری معناداری وجود نداشت ($p=0/10$).

میانگین و انحراف معیار نمره رضایت‌مندی دانشجویان در انتهای روش سخنرانی $40/31 \pm 16/1$ و در انتهای روش ایفای نقش $67/76 \pm 15/03$ بود. بررسی حیطه‌های مختلف رضایت‌مندی نشان می‌دهد، در انتهای روش سخنرانی علاقه‌مندی به روش تدریس، بالاترین نمره رضایت را دارا بود ($51/22 \pm 21/41$)، حیطه خلاقیت، نوآوری و تفکر نیز کم‌ترین میزان رضایت را به خود اختصاص داده بود ($31/93 \pm 16/9$). بررسی نتایج در انتهای روش ایفای نقش نشان می‌دهد که حیطه ارتقای مهارت و سطح دانش ($63/8 \pm 17/2$) و ایجاد تعامل درون گروهی و بین گروهی ($63/90 \pm 10/3$) بالاترین میانگین نمره رضایت و حیطه علاقه‌مندی به روش تدریس، کم‌ترین میانگین نمره ($45 \pm 15/3$) را به خود اختصاص دادند.

بحث

یافته‌ها نشان داد میزان رضایت دانشجویان از روش تلفیقی بالا است. سایر پژوهش‌ها که به بررسی تأثیر تلفیق روش‌های تدریس پرداخته‌اند، نتایج مختلفی را گزارش نموده‌اند (۴ تا ۲۲). به نظر می‌رسد نحوه تلفیق روش‌ها، نوع روش‌های تدریس تلفیق شده، ماهیت محتوای تدریس شده، میزان مهارت استاد و همخوانی روش انتخابی بر میزان رضایت و اثربخشی روش تدریس مؤثر باشد. انجام پژوهش‌های بیش‌تر و بررسی نقاط قوت و ضعف در این زمینه ضروری است.

نتایج بررسی حیطه‌های رضایت‌مندی نشان می‌دهد در انتهای روش سخنرانی بیش‌ترین نمره مربوط به علاقه‌مندی به روش تدریس است. در روش سخنرانی بیش‌ترین بارکاری بر عهده استاد است. از این رو احتمال این که برخی دانشجویان همچنان این شیوه را ترجیح دهند، وجود دارد. از طرف دیگر دانشجویان نیز نسبت به تغییر روش تدریس در

کلاس مقاومت می‌نمایند و احساس می‌کنند اگر استاد به روش سخنرانی درس را ارائه ندهد محتویات دروس به طور کامل ارائه نمی‌شود (۵). با توجه به قدمت چندین ساله روش سخنرانی جایگزینی و یا ترکیب روش سخنرانی با روش‌های فعال نیازمند گذشت زمان، توجه بیش‌تر اساتید و ارائه آموزش‌های لازم به دانشجویان است.

در انتهای روش سخنرانی کم‌ترین نمره رضایت‌مندی به حیطه ایجاد خلاقیت، نوآوری و تفکر اختصاص داشت. در این شیوه مدرس نقش فعالی دارد و دانشجویان صرفاً به شنیدن و به ذهن سپردن مطالب از پیش تعیین شده می‌پردازند. بنابراین پرسشگری، کنجکاوی، تفکر و به دنبال آنها پرورش خلاقیت، در این شیوه جایگاهی ندارد. استفاده از شیوه‌های فعال تدریس در کنار سخنرانی می‌تواند نقش مهمی در رفع این نواقص داشته باشد.

بررسی حیطه‌های رضایت‌مندی دانشجویان در انتهای روش‌های بحث گروهی و ایفای نقش، نشان می‌دهد که ایجاد تعامل درون‌گروهی و بین‌گروهی بیش‌ترین رضایت را ایجاد کرده است. بنابراین مهارت‌های ارتباطی قابل آموزش و یادگیری هستند و می‌توان از طریق شیوه‌های فعال و دانشجو محور، مثل روش ایفای نقش این مهارت را به دانشجویان آموزش داد (۶). همچنین حیطه علاقه‌مندی به روش تدریس، کم‌ترین رضایت را در دانشجویان ایجاد کرده است. با توجه به این که این حیطه بالاترین نمره را در روش سخنرانی به خود اختصاص داد. به نظر می‌رسد جدید و وقت گیر بودن روش‌های بحث گروهی و ایفای نقش در میزان رضایت دانشجویان مؤثر است.

با توجه به این که حیطه خلاقیت، نوآوری و تفکر بیش‌ترین رشد میانگین را به خود اختصاص داد، به نظر می‌رسد تلفیق روش‌های آموزشی و تدریس با ترکیبی از روش‌ها می‌تواند نقش مؤثری در از بین بردن یا کاهش محدودیت‌ها و نقص‌های روش‌های تدریس و تقویت نقاط قوت شود. دستیابی به این هدف نیازمند تسلط کافی مدرس به محتوای درس، آشنایی با انواع روش‌های تدریس، توانایی انتخاب بهترین روش‌ها و نحوه ترکیب و تلفیق آنها دارد.

از محدودیت‌های این پژوهش در نظر نگرفتن پیش آزمون و گروه کنترل بود. همچنین نتایج برخی پژوهش‌ها نشان می‌دهد که توجه به نظرات دانشجویان در انتخاب شیوه تدریس می‌تواند سبب بهبود کیفیت آموزش گردد (۷)، در این پژوهش نظرات دانشجویان لحاظ نشد.

نتیجه‌گیری

استفاده از روش تدریس تلفیقی در درس آموزش به بیمار سبب رضایت‌مندی دانشجویان از این روش تدریس گردید. با ترکیب تدریس به شیوه سخنرانی با سایر روش‌های آموزشی مناسب می‌توان فرآیند آموزش را از حالت یک‌طرفه بودن خارج نمود و با درگیرکردن دانشجویان تدریس را به سمت تعامل دوطرفه سوق داد. بدین ترتیب می‌توان با حضور فعال دانشجویان در کلاس از میزان کسالت و خستگی دانشجویان کاست و بر میزان رضایت آنها افزود. چرا که رضایت فراگیران می‌تواند بر پیشرفت تحصیلی و موفقیت آنها اثرگذار باشد.

قدردانی

برخود لازم می‌دانیم که از دانشجویان کارشناسی پرستاری ورودی ۹۰ دانشکده علوم پزشکی لارستان که در انجام پژوهش ما را یاری نمودند، تشکر نماییم؛ بدون همکاری آنها انجام این مطالعه امکان‌پذیر نبود.

منابع

1. Amanat D, Momeni Daraei S, Amanat N. Evaluation of the Students' Attitude and Satisfaction of Educational Situation in Shiraz Dental School. Journal of dentistry Shiraz University of medical science. 2010; 10(4): 54-9.
2. Talebi A, Nourbakhsh N, Mottaghi P, Dadgostarnia M, vafamehr V. [New Teaching/learning model for

- medical students, according to integration of usual educational methods in Isfahan University Of Medical Sciences]. Iranian Journal of Medical Education. 2011; 10(5): 1198-1208. [Persian]
3. Yom YH. Integration of Internet-based learning and traditional face-to-face learning in an RN-BSN course in Korea. Comput Inform Nurs. 2004; 22(3): 145-52.
 4. Bahadorani M, Yousefy A, Changiz T. [The Effectiveness of Three Methods of Teaching Medline to Medical Students: Online, Face to Face and Combined Educational Methods]. Iranian Journal of Medical Education 2006; 6(2): 35-42. [Persian]
 5. Karimi Mooneghi H, Mohammady A, SalehMoghaddam MR, Gholami H, Karshki H, Zamanian N. [Comparing the Effects of Cooperative Learning to Lecture Trainings on the Motivational Beliefs and Self-Regulating Learning Strategies]. Iranian Journal of Medical Education 2014; 14(5): 392-402. [Persian]
 6. Fahrenwald NL, Bassett SD, Tschetter L, Carson PP, White L, Winterboer VJ. Teaching core nursing values. J Prof Nurs. 2005; 21(1): 46-51.
 7. Salehi S, Soleimani B, Amini P, Shahnoushi E. [A Survey Of Relation Between Learning Styles And Preferred Thaching Methods In Students Of Nursing, Isfahan University Of Medical Sciences]. Iranian Journal Of Medical Education. 2000; 1 (1) :42-48. [Persian]